

SECTION 2. MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-419-1-2>

PROBLEMS OF FORMING PUBLIC TRUST IN THE JUDICIAL AUTHORITY OF UKRAINE UNDER THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ ДОВІРИ ДО СУДОВОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Bielova A. S.

Postgraduate Student at the Department of Public Administration and Local Self-Government, Educational and Scientific Institute of Public Administration of the Dnipro University of Technology Dnipro, Ukraine

Бєлова А. С.

аспірантка кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Навчально-науковий інститут державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» м. Дніпро, Україна

В умовах правового режиму воєнного стану українське суспільство висловлює все більше нарікань на роботу судів, установ та органів системи правосуддя. Здебільшого такі нарікання громадяни пов'язують із незадоволеністю прийнятими судовими рішеннями, якістю здійснення судочинства, організаційними процедурами підготовки судових засідань, корумпованістю суддів, їх залежністю від вищих посадових осіб органів державної влади тощо.

«Сучасний світовий досвід переконливо свідчить, що довіра суспільства до судової влади «вплетена» в механізм функціонування державної влади, а в кризові періоди державного й суспільного розвитку виходить на перший план, стає показником, критерієм оцінки її діяльності і, водночас, атрибутом поступального правового розвитку країни» [1, с. 127].

Аналізуючи найпоширеніші суспільні нарікання із практичної діяльності місцевих загальних судів можна виділити такі основні їх чинники.

Висвітлені в ЗМІ окремі резонансні події діяльності судів, органів та установ системи правосуддя сприймаються громадянами як безумовний і беззаперечний показник неспроможності судової влади України до справедливого захисту їхніх прав, свобод та законних інтересів. Негативні судові новини отримують в суспільстві більш високий рівень рейтингу та обговорень, в той час як позитивні новини у більшості випадках можуть залишитися не поміченими.

Низький рівень правової обізнаності громадян, відсутність розуміння правозастосування як особливої форми реалізації своїх прав, сприймання об'єктивної дійсності крізь призму власних життєвих обставин та суб'єктивних переконань. Як правило, громадяни в переважній своїй більшості не бажають сприймати, що суд не є законодавчим органом державної влади та не створює нормативно-правових актів. Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує розгляд судових справ виключно відповідно до Конституції і законів України, а також міжнародно-правових документів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Відповідно до частини 3 статті 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [2] втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою дискредитації суду або впливу на безсторонність суду, заклики до невиконання судових рішень забороняються і мають наслідком відповідальність, установлену законом.

На сьогодні в судах України дійсно склалася надзвичайно важка і тривожна ситуація. Гостре недофінансування, незаповненість штату суддів, непомірно велике навантаження, відтік професійних кадрів в апаратах судів, недосконалість законодавчої бази, розпочате та незавершене реформування, особливості умов воєнного стану негативно впливають на стан здійснення правосуддя. Але це все є наслідком більш глибоких та масштабних загальнодержавних процесів, які не залежать від волі суддів чи працівників апаратів судів.

Також важливо відмітити, що у будь-якому судовому спорі завжди беруть участь щонайменше дві сторони. Цілком логічним буде те, що при вирішенні спору в судовому порядку одна із сторін може залишитися незадоволеною судовим рішенням навіть за умови його очевидної повноти та об'єктивної обґрунтованості нормами діючого законодавства. На жаль, але з психологічної точки зору, коли судові рішення не відповідає тим чи іншим очікуванням (інтересам) людини, воно сприймається нею здебільшого емоційно, аніж осмислено та усвідомлено.

До того ж, очікування людини, особливо в тих випадках, коли вона самотійно представляє свої інтереси (без професійної правничої допомоги, не маючи спеціальних юридичних знань і досвіду юридичної діяльності), можуть бути завищеними, оскільки ґрунтуються на побутовому розумінні (тлумаченні) норм права та предмета судового спору. Якість такого тлумачення залежить від рівня та напрямку здобутої освіти, правової свідомості і правової культури кожної конкретної фізичної особи і, як правило, в більшості випадків може бути відмінною від офіційного (казуального) тлумачення, яке здійснюється судами при розгляді судових справ і знаходить своє відображення у судових рішеннях.

Важливо буде згадати й про те, що на сьогодні все більшого тренду набуває блогерство як інструмент соціальної комунікації та формування суспільної думки [3]. Як свідчить практика, блогери, обираючи собі судовий контент в конфліктному ключі, не завжди є добросчесними у поданні інформації. Спираючись на юридичну необізнаність споживача та свої особисті акторські здібності, використовуючи сучасні цифрові можливості дуже часто створюють візуалізацію справжності подій, що відбуваються у судових установах, та своєї щирої правозахисної позиції, що сприяє збільшенню кількості підписників, розширенню цільової аудиторії та популяризації блога задля досягнення власної прихованої мети та вигоди. Адже, ведення блога – це не тільки хобі та особистий розвиток, це й ефективний спосіб заробітку автора контенту. В Аудиті економіки України 2030, проведеному у 2020 році за ініціативи Президента України, у розділі «Глобальні тренди та їх вплив на економіку України» зазначено «Світ увійшов в епоху, де відрізнити правду від фейку практично неможливо» [4]. Наразі із цією тезою вже важко не погодитись, у тому числі і щодо об'єктивної оцінки діяльності судів, установ та органів системи правосуддя в Україні.

Безумовним та беззаперечним є те, що «головним і найбільш об'єктивним критерієм ефективності правосуддя має стати оцінка суспільства, виразом якої є рівень авторитету судів та рівень довіри до них громадян. Однак, варто враховувати, що ступінь оцінки суспільства завжди буде обумовлений його історичними, культурними та соціальними особливостями» [5, с. 46].

Таким чином, важливим напрямком діяльності системи судового адміністрування в Україні у напрямку формування суспільної довіри до судової влади України, як в умовах воєнного стану, так і в повоєнний період, має стати організація та забезпечення відкритого та дієвого діалогу із громадськістю. На рівні держави – вжиття заходів щодо підвищення рівня незалежності суддів, правової обізнаності

громадян, виховування їх правової свідомості, культури, відповідальності та доброчесності.

Література:

1. Удовика Л., Новоселова В. (2021). Природа і зміст довіри до судової влади в Україні крізь призму світового досвіду». *Юридичний вісник*, 2021. 4. С. 127–142.

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 черв. 2016 р. №1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19>

3. Блогерство як феномен сучасного інформаційного суспільства. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolymprconf/fenomen_blogerstva.pdf

4. Кабінет Міністрів України (2020). Аудит економіки України 2030. URL: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-audit.pdf>

5. Белова А. Ефективність судової влади як показник успішності процесів європеїзації системи судового адміністрування в Україні. *Scientific forum: theory and practice of research* : матеріали III Міжнародної науково-теоретичної конференції, Валенсія, ESP, 10 березня 2023 р. С. 44–46.